

CONSILIUL LEGISLATIV

Biroul permanent al Senatului

Bp. 210 / 8.05.2023

Biroul permanent al Senatului

295 / 15.05.2023

AVIZ

referitor la propunerea legislativă privind interzicerea utilizării malițioase a tehnologiei și limitarea fenomenului Deepfake (Falsul Server)

Analizând propunerea legislativă privind interzicerea utilizării malițioase a tehnologiei și limitarea fenomenului Deepfake (Falsul Server) (b210/06.04.2023), transmisă de Secretarul General al Senatului cu adresa nr. XXXV/1887/11.04.2023 și înregistrată la Consiliul Legislativ cu nr. D414/12.04.2023,

CONSILIUL LEGISLATIV

În temeiul art. 2 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 73/1993, republicată, cu completările ulterioare, și al art. 33 alin. (3) din Regulamentul de organizare și funcționare a Consiliului Legislativ, cu modificările ulterioare,

Avizează favorabil propunerea legislativă, cu următoarele observații și propuneri:

1. Propunerea legislativă are ca obiect de reglementare instituirea obligației ca realizarea, stocarea și distribuirea pe internet sau difuzarea în mass-media de conținut tip *deepfake* să fie însoțită de o mențiune vizibilă, precum și calificarea nerespectării acestei obligații drept infracțiune.

2. Prin obiectul său de reglementare, propunerea legislativă se încadrează în categoria legilor organice, fiind incidente prevederile art. 73 alin. (3) lit. h) din Constituția României, republicată, iar în aplicarea prevederilor art. 75 alin. (1) din Legea fundamentală, prima Cameră sesizată este Senatul.

3. Precizăm că, prin avizul pe care îl emite, Consiliul Legislativ nu se pronunță asupra oportunității soluțiilor legislative preconizate.

4. Ca **observație cu caracter general**, considerăm că, în forma propusă de inițiatori, proiectul de act normativ nu reflectă în totalitate scopul pentru care a fost elaborat, așa cum rezultă din Expunerea de motive.

Astfel, premisele de la care pleacă propunerea legislativă, potrivit instrumentului de prezentare și motivare, sunt următoarele:

- „în legislația română nu există nicio dispoziție legală care să îngreuească realizarea și difuzarea în scop malițios a unor imagini, înregistrări audio sau video concepute cu ajutorul inteligenței artificiale (IA) sau tehnicilor de augmentare a realității (RV)”;

- „activitatea în domeniul artistic, al creației publicitare și de marketing, a unor reclame ce utilizează aceste tehnologii”.

Potrivit inițiatorilor, crearea unui cadru legal privind utilizarea tehnologiilor *deepfake* este necesară pentru atingerea următoarelor scopuri:

a) „să fie permise și notificate ca atare **doar atunci când scopul lor este legitim, comercial, identificabil și asumat**”. Sub acest aspect, menționăm că din proiect nu rezultă că difuzarea conținutului *deepfake* este permisă doar atunci când scopul acestuia îndeplinește condițiile menționate;

b) „să fie interzise în lipsa acestor notificări, **în situația în care ele sunt concepute și difuzate în scop malițios**”. În această privință, semnalăm că proiectul nu condiționează difuzarea conținutului *deepfake* de un „scop malițios”.

De asemenea, referitor la afirmația din finalul Expunerii de motive - „**realizarea și distribuirea malițioasă** de conținut tip Deepfake urmând a fi **calificate** în acest demers legislativ **ca infracțiuni**” - apreciem că nici aceasta nu își găsește reflectarea în proiectul de act normativ, potrivit prevederilor acestuia fiind considerată infracțiune „realizarea, difuzarea și stocarea pe internet sau în mass-media” de conținut *deepfake*, „în situația în care nu sunt însoțite de o notificare vizibilă”.

Față de considerentele anterior menționate, **este necesară reanalizarea propunerii legislative, astfel încât aceasta să fie elaborată în acord cu principiile enunțate în Expunerea de motive.**

Sub rezerva celor menționate, formulăm în cele ce urmează o serie de observații și sugestii cu privire la textul propunerii legislative din punctul de vedere al terminologiei folosite și al respectării normelor de tehnică legislativă.

5. Referitor la titlul proiectului, formulăm următoarele observații și propuneri:

5.1. În ceea ce privește folosirea adjectivului „malițioase”, precizăm că, potrivit Dicționarului Explicativ al Limbii Române, ediția 2012 (revăzută și adăugită), acest cuvânt, care provine din limba franceză, are sensul de *răutăcios, caustic*. În schimb, în limba engleză este folosit termenul *malicious*, cu sensul „*care intenționează să facă rău cuiva*”, sens care nu a fost preluat și în limba română.

5.2. Titlul nu reflectă în totalitate conținutul propunerii legislative. Astfel, proiectul nu reglementează „interzicerea utilizării malițioase a

tehnologiei”, așa cum se precizează în titlu, ci instituie obligația marcării conținutului de tip *deepfake* cu un avertisment vizibil, încălcarea acestei obligații fiind considerată infracțiune.

De altfel, expresia „interzicerea utilizării malițioase a tehnologiei” nu este prevăzută nici în cuprinsul proiectului. **În ipoteza în care s-ar dori folosirea termenului „malițios” și în cuprinsul proiectului, în alt sens decât cel uzitat în limbajul comun, este necesară definirea la art. 1 a expresiei „utilizarea malițioasă a tehnologiei”.**

5.3. Referitor la traducerea în limba română a termenului *deepfake* prin expresia *falsul server*, considerăm că aceasta este incorectă.

În principiu, un *server* este un computer sau un program informatic destinat să furnizeze servicii specifice (de exemplu, stocarea informațiilor) pentru alte programe informatice sau alți utilizatori, denumiți clienți.

Noțiunea *deepfake* își are originea în faptul că un astfel de conținut este generat, de regulă, cu ajutorul *deep learning*, ca subcomponentă (bazată pe rețele neurale artificiale) a *machine learning*, care la rândul ei este parte a *inteligenței artificiale*.

Fiind un concept recent, *deepfake* nu are în prezent un echivalent în limba română, fiind consacrată utilizarea acestuia în forma din limba engleză. Prin urmare, având în vedere definirea acestui concept la art. 1, propunem eliminarea parantezei „(Falsul Server)” din titlu și din cuprinsul proiectului.

De asemenea, sugerăm redarea termenului „Deepfake” cu inițială mică, atât în titlu, cât și în textul propus.

6. La art. 1, considerăm că afirmația potrivit căreia *deepfake* este creat cu ajutorul tehnologiei de augmentare a realității este inexactă.

Realitatea augmentată (Augmented Reality - AR) reprezintă un proces prin care se face posibilă suprapunerea unei realități virtuale peste lumea reală, un exemplu bine-cunoscut din industria automotive fiind *head-up display*, care afișează informații de navigare pe parbrizul autoturismului.

Așa cum precizam la punctul anterior al prezentului aviz, considerăm că imaginile sau înregistrările audio și/sau video de tip *deepfake* sunt realizate, în general, cu ajutorul *inteligenței artificiale*.

Având în vedere aceste considerente, sugerăm ca norma propusă pentru forma actuală a art. 1 să fie reformulată astfel:

„Art. 1. - În înțelesul prezentei legi, **termenul și expresia de mai jos au următoarele semnificații:**

a) *deepfake* este orice conținut de tip imagine, audio și/sau video realizat de regulă cu ajutorul *inteligenței artificiale*, astfel încât să

creeze aparența că o persoană a spus sau a făcut lucruri care în realitate nu au fost spuse **sau** făcute de acea persoană;

b) *utilizarea malițioasă a tehnologiei reprezintă ...*”.

7. La norma propusă la **art. 2**, formulăm următoarele observații și propuneri:

7.1. Referitor la expresia „realizarea, difuzarea și stocarea pe internet sau în mass-media”, semnalăm că nu este posibilă „stocarea (...) în mass-media” a conținutului *deepfake*, ci doar **distribuirea pe internet și difuzarea în mass-media**, precum și **stocarea în internet**, pe o platformă de tip cloud.

Totodată, fără a ne pronunța asupra oportunității soluției propuse, este de analizat dacă simpla realizare și stocare în cloud sau pe un mediu de stocare a conținutului *deepfake* (server, computer, hard disk extern, stick USB, card de memorie etc.), neînsoțită de distribuirea pe internet sau difuzarea acestuia în mass-media, ar trebui să atragă obligația afișării avertismentului, obligație a cărei nerespectare constituie infracțiune.

Prin urmare, pentru previzibilitatea normei, cu atât mai mult cu cât săvârșirea faptelor respective constituie infracțiune, este necesar ca aceasta să fie precis exprimată. În acest sens, cu titlu de exemplu, evocăm situația în care un utilizator, fără a cunoaște faptul că respectivul conținut nu este real, îl distribuie pe rețelele sociale, deși acesta nu este însoțit de un avertisment vizibil.

7.2. Întrucât prezenta propunere legislativă are impact și asupra activităților din domeniul audiovizual, apreciem că devin incidente prevederile art. 17 alin. (3) din Legea audiovizualului nr. 504/2002, cu modificările și completările ulterioare, potrivit cărora Consiliul Național al Audiovizualului trebuie să fie „*consultat cu privire la toate proiectele de acte normative prin care se reglementează activități din domeniul audiovizual ori în legătură cu acesta*”.

7.3. Expresia „conținut tip imagini sau înregistrări audio-video concepute cu ajutorul tehnologiei IA sau RV și create astfel încât să producă aparența că o persoană a spus sau a făcut lucruri pe care acea persoană în realitate nu le-a rostit, respectiv nu le-a făcut” reia practic norma prevăzută la alin. (1), fiind de natură să instituie un paralelism legislativ în raport cu norma prevăzută la art. 1, aspect interzis de art. 16 alin. (1) din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative.

7.4. În ceea ce privește expresia „însoțite de o notificare vizibilă, păstrată pe cel puțin 10% din suprafața expunerii”, semnalăm că aceasta nu este aplicabilă în ipoteza în care conținutul *deepfake* este realizat exclusiv

în format audio, ceea ce face ca norma să fie incompletă. Observația este valabilă în mod corespunzător și pentru norma propusă la **art. 3**.

Prin urmare, este necesară completarea proiectului cu un element structural care să reglementeze modul în care este redat avertismentul în cazul conținutului *deepfake* în format exclusiv audio, de exemplu printr-un mesaj sonor la începutul acestuia.

7.5. Terminologia folosită privind avertismentul ce urmează a fi afișat pe conținutul *deepfake* este neunitară. Astfel, **art. 2** face referire la „o notificare vizibilă”, în vreme ce **art. 3** face vorbire despre „anunțul de tip avertisment ce va fi plasat vizibil”.

De altfel, conținutul expresiei „o notificare vizibilă, păstrată pe cel puțin 10% din suprafața expunerii și pe toată durata difuzării respectivului conținut” este prevăzut, într-o formulare diferită, și în cuprinsul art. 3.

8. În ceea ce privește norma preconizată la **art. 3**, în forma propusă, aceasta nu este corelată cu prevederile **art. 2**, deși cele două norme prezintă legătură tematică. Astfel, din interpretarea literală a celor două norme rezultă că art. 2 reglementează interzicerea difuzării conținutului *deepfake* în cazul în care nu este însoțit de un avertisment vizibil, **fără a preciza ce trebuie să cuprindă textul avertismentului și indiferent de scopul în care acesta a fost realizat**, în vreme ce art. 3 reglementează textul avertismentului în cazul conținutului *deepfake* „realizat și difuzat strict în scopul promovării unor produse sau servicii”.

Având în vedere acest aspect, precum și considerentele enunțate anterior, este necesară reanalizarea, reformularea și, după caz, restructurarea normelor propuse la **art. 2 și 3**, în vederea corelării acestora, precum și a realizării scopului urmărit de inițiatori, astfel cum este precizat în instrumentul de prezentare și motivare.

9. La **actualul art. 4**, pentru corectitudinea exprimării, termenul „dispozițiile” trebuie redat sub forma „**dispozițiilor**”.

Totodată, având în vedere uzanțele normative, partea finală a textului trebuie reformulată astfel: „... **cu închisoare de la 6 luni la 2 ani sau cu amendă**”.

PRESEDINTE
[REDACTAT]
Florin IORDACHE
[REDACTAT]

București
Nr. 463/05.05.2023